

Zorgplan milieu & veiligheid Golfclub Driene

Januari 2017, F. van den Bergh

In dit zorgplan van Golfclub Driene te Hengelo is een overzicht opgesteld van alle milieu- en veiligheidsaspecten die van belang zijn in het kader van de GEO her-certificering. Bij de vorm van rapportage is deels gebruik gemaakt van de opbouw zoals gehanteerd door NL Adviseurs te Velp. Golfclub Driene is sinds 2008 deelnemer aan het NGF-duurzaamheidsprogramma *Committed to Green* en in september 2010 voor de eerste maal GEO-gecertificeerd (Golf Environmental Organization). Een heraudit vond plaats in 2013.

Na achterstallig onderhoud is de kwaliteit van de golfbaan door de jaren sterk verbeterd o.a. door verbeterde drainage en verschraling.

Gebruik makend van externe expertise wordt een langetermijnplan uitgevoerd voor verbetering van het omringende bos, waarbij systematische boomcontrole en -vernieuwing wordt toegepast om tot een evenwichtige en gevarieerde omgeving van de golfbaan te komen. Het terrein is gerangschikt onder de Natuurschoonwet, en de baancommissie waakt voor behoud en zo mogelijk verbetering van de aanwezige natuurwaarden.

1. Inhoudsopgave

- 1.1 Algemeen
- 1.2 Wetgeving
- 1.3 Verantwoordelijkheden
- 1.4 Opbouw rapportage
- 2 Clubhuis en driving range
- 3 Golfbaan
- 4 Werkplaats

1.1 Algemeen

Het milieuzorgplan geeft een overzicht van de activiteiten op Golfclub Driene die een bepaald milieurisico met zich meebrengen. Daarnaast is het plan ingericht op mogelijke besparingen op grond- en hulpstoffen. Hiermee wordt gepoogd de volgende doelen te behalen:

- Instandhouding van bedrijfsvoering met minimale risico's voor personeel, leden en bezoekers
- Voldoen aan vigerende wet- en regelgeving
- Realiseren van besparingen

1.2 Wetgeving

Ons beleid is vastgesteld aan de hand van de Wet Milieubeheer. Hieronder verstaan wij ook de volgende aspecten:

- De zorg voor een doelmatig en zuinig gebruik van energie en grondstoffen
- De zorg voor het inperken van nadelige gevolgen voor het milieu van personen- en goederenverkeer van en naar de golfbaan (bron: Art 1.1 lid 2c Wet Milieubeheer)

1.3 Verantwoordelijkheden

Een belangrijk onderdeel van de milieuzorg is een goede communicatie tussen het personeel en het management van de golfbaan. Hierbij is van belang te weten wie waarvoor verantwoordelijk is en op welke wijze bewustwording en educatie van het personeel is vastgelegd.

De baancommissie is verantwoordelijk voor het draaiende houden van de onderneming rondom de golfbaan en het verzorgen van de communicatie over duurzaamheid, veiligheid en besparingen. Zij zorgt in eerste instantie voor overleg en aansturing van de greenkeepers, en vormt daarmee de *trait-d'union* met de eindverantwoordelijke, het bestuur. De hoofdgreenkeeper maakt deel uit van de baancie. Eindverantwoordelijke is het bestuur van GCD; een bestuurslid maakt permanent deel uit van de baancie. Golfclub Driene is een vereniging met korte lijnen en met een open communicatiestructuur. Er wordt tenminste iedere maand door de baancommissie vergaderd. Het contact met Bestuur, Handycap & regelcommissie en Energiecommissie (zie 2.3) is intensief, evenals met de horeca-ondernemer. Onder de Baancommissie vigeren ook de Vogelwerkgroep, de Bosbende (die zich bezighoudt met kleine groenklussen in de baan) en de BACO (Baan accessoires, controle & onderhoud) die zich bezighoudt met het in orde houden van opschriften, bewegwijzering, borden, afrastering en paaltjes.

1.4 Opbouw rapportage

Onderscheid wordt gemaakt in 3 verschillende faciliteiten, elk met eigen specifieke aandachtspunten. We onderscheiden de volgende onderdelen:

- Clubhuis met restaurant, golfshop en driving range
- Golfbaan
- Werkplaats

Per onderdeel worden naast diverse productgroepen als gas, water en electra de specifieke milieu- en veiligheidsaspecten beschreven.

2. Clubhuis en driving range

2.1 Faciliteiten

2.2 Water

2.3 Energie- en hulpbronnen

2.4 Productie- en ketenbeheer

2.5 Risicopreventie

2.1 Faciliteiten

- Clubhuis met restaurant, kleedkamers, douches, toiletten, en kantoorruimte.
- Tassen- en Karrenloodsen en stallingsloods voor handycars
- Golfshop
- Driving range met afslagplaatsen en ballenautomaat
- Parkeerplaats

2.2 water

- Het gebruik van drinkwater wordt jaarlijks geregistreerd, zie GEO input
- Waterbesparende maatregelen t.a.v. douchekoppen, waterkranen en toiletten met dubbele knop zijn zoveel als mogelijk uitgevoerd.
- Er wordt geen water maar perslucht gebruikt voor reiniging van schoenen, karren en stokken
- Lekkages worden direct gerepareerd

- Alle afvalwaterpunten zijn aangesloten op het gemeentelijk riool
- De keuken is voorzien van een vetscheider

Ambitie

Het verder terugdringen en laag houden van het waterverbruik is een lopende ambitie. Bij de aankoop van nieuwe apparatuur wordt hiermee rekening gehouden.

2.3 Energie- en hulpbronnen

In de keuken zijn oven, frituur, afzuiging, koffiezetapparaten en afwasmachines de grootste verbruikers van stroom. Dit geldt ook voor de wasdroger op de eerste verdieping. De kookinrichting en boiler verbruiken veel gas. In 2014 is een energiescan uitgevoerd. Dit heeft geleid tot diverse energie sparende maatregelen. Een nieuwe energiescan is in voorbereiding.

Door het aanbrengen van dubbele ramen zijn de kosten van verwarming van het clubhuis aanzienlijk gereduceerd. Er is een HR-ketel. Alle leidingen zijn zoveel als mogelijk geïsoleerd. Voor registratie van gas en elektra, zie GEO input. Rond de parkeerplaats wordt gebruik gemaakt van minimale verlichting die alleen wordt ingezet als er mensen aanwezig zijn. Golfshop en kantoorruimten gebruiken slechts minimale hoeveelheden stroom en gas (checken?).

De installatie van een houtkachel blijkt niet rendabel en is om financiële en milieutechnische redenen (CO2 uitstoot) afgeblazen.

Ambitie:

De golfclub poogt continu de temperatuur van het clubhuis en het energieverbruik van het gehele complex zo zuinig en doelmatig mogelijk te reguleren.

Acties

- De golfclub kent een energiecommissie met als taak energiebesparende maatregelen te onderzoeken.
- In 2017 wordt gestart met de renovatie van de driving range. Hierbij zal led-verlichting worden aangelegd die tot verdere besparing van stroom zal leiden. Bij het ontwerp van de nieuwe overdekte afslagplaatsen bij de driving range wordt rekening gehouden met de mogelijkheid zonnepanelen aan te brengen.
- Ook wordt gekeken naar de mogelijkheid tot installatie van zonnepanelen op de losstaande karrenloods.
- De plaatsing van een zonneboiler wordt onderzocht in een meerjarig energieplan.
- Een nieuwe energieaudit is in voorbereiding om verdeling over de voornaamste energie consumerende apparatuur en installaties in kaart te brengen (2017).

2.4 Product- en ketenbeheer

Een goed inkoopbeleid en afvalmanagement is van belang. Zoveel mogelijk producten worden afgenomen van lokale leveranciers.

Afval wordt zo veel als mogelijk gescheiden afgevoerd. Dit betreft plastic, papier, groente- en fruit, vet uit de keuken, glas en overvloedige elektronische apparatuur. Voor overzicht, zie GEO input. Alle afval wordt opgehaald/afgegeven bij de gemeentelijke milieudienst c.q. afvalinzamelaar. De hoeveelheden worden niet geregistreerd. Het streven het plastic afval in de baan te scheiden van overig afval blijft een moeilijk te reguleren punt.

Ambitie

Gepoogd wordt de hoeveelheid afval te minimaliseren en bij de inkoop van keukenmaterialen bewust om te gaan met aard en hoeveelheid van de verpakkingsmaterialen.

Acties

- In kaart brengen van de hoeveelheden afvalstromen
- Scheiden van plastic en ander afval in de baan

2.5 Risicopreventie

Brandpreventie en bedrijfshulpverlening zijn de voornaamste thema's voor risicopreventie.

Brand

Aan alle wettelijke richtlijnen voor brandpreventie wordt voldaan. Er zijn op meerdere plekken brandblussers aanwezig. Deze worden jaarlijks gecontroleerd (Fa.Platvoet). Vluchtroutes zijn in verschillende ruimtes volgens de richtlijnen aangegeven. Op de eerste verdieping (kantoorruimte) is een vluchtladder bij het ZW-raam aanwezig. Verbandtrommels zijn aanwezig in de hal en in de buggy van de marshal.

Bedrijfshulpverlening

BHV-cursussen zijn gegeven aan het baanpersoneel en marshals.

AED (automatische externe defibrillatoren)-apparatuur ter reanimatie zijn aanwezig in de hal van het clubhuis en in de buggy van de marshal.

Twee leden van de club zijn aangesteld als z.g. safety-officers. Deze inventariseren mogelijke risico's in- en rond het golfcomplex; zij kunnen BHV-opfriscursussen organiseren.

Een ontruimingsplan voor het clubhuis is ingevoerd.

VTA (visual tree assessment)

Jaarlijks wordt tijdens een baanschouw i.s.m. Bosgroep NO-Nederland alle potentieel gevaarlijke bomen gecontroleerd op het risico van vallende takken; dit betreft met name ook de parkeerplaats en de begrenzing van het golfcomplex.

Acties:

- Opnieuw bijscholen van alle marshals t.b.v. resuscitatie in de baan (voorjaar 2017)
- De verbandtrommels dienen te worden nagekeken en zo nodig vernieuwd.
- Om de clubleden op plotselinge weersomslag beter te informeren wordt een weerstation aangeschaft en gekoppeld aan de GCD website

3. Golfbaan

3.1 Beschrijving

Het betreft een van de oudste Nederlandse bosbanen, 9 holes en aangelegd in 1926 tussen Hengelo en Enschede. De baan heeft de A-status en omvat ca. 32 hectare aan bos, weidegebied, rough, water en fairways. Er is een breed scala aan wilde planten gedetermineerd. Dwars door de baan slingert de Drienerbeek. Ook zijn een grote vijver en enkele poelen aanwezig. In 2016 is de baan uitgebreid met een short-game baan bestaande uit 4 par-3 holes. Ligging en kenmerken staan uitvoerig beschreven in het GEO document incl. bijbehorende documentatie in de vorm van kaarten en plattegronden.

3.2 Water

Uitsluitend de greens en tees worden beregend; hiervoor wordt gebruik gemaakt van het water uit de vijver van hole 5 die gevoed wordt door zuiver bronwater. Deze vijver dient als opslagreservoir en overloop. De waterkwaliteit wordt visueel gecontroleerd en is in het verleden ook chemisch onderzocht t.b.v. de kwaliteit van beregeningswater. De kwaliteit is goed geschikt voor irrigatie. Sinds 2000 vindt automatische beregening plaats via computergestuurde sproeiers. De instelling ervan wordt minimaal 1x/jaar gecontroleerd en zo nodig bijgesteld. Het waterverbruik wordt zoveel als mogelijk gereduceerd, zie de GEO cijfers.

Wetting agents worden slechts summier toegepast en alleen t.b.v. extreem droge plekken bij zeer droge weersomstandigheden.

Leiding- en grondwater worden niet voor irrigatiedoeleinden gebruikt. Alle drainagewater wordt via de Drienerbeek die dwars door de baan meandert, afgevoerd op het Twenthekanaal onder toezicht van het Waterschap. De Drienerbeek staat onder beheer van het Waterschap Vechtstromen. Tenminste jaarlijks is er contact over het onderhoud van beschoeiing en walkanten.

Ambitie

Minimaliseren hoeveelheid water voor irrigatie

Acties

- Hoeveelheid beregening in kaart brengen via de inmiddels geplaatste watermeter
- Inzet van de in 2016 aangeschafte vochtmeter voor betere afstemming van de beregeningsfrequentie en hoeveelheden.

3.3 Energie- en hulpbronnen

Er wordt gebruik gemaakt van netstroom voor de beregeningsinstallatie. Ook de hoeveelheid stroom kan worden geminimaliseerd via de bovengenoemde acties.

3.4 Product- en ketenbeheer

Hieronder wordt verstaan hoe wordt omgegaan met de hoeveelheid en keuze van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen; ook de omgang met afval afkomstig van het baanonderhoud wordt behandeld. Ofschoon dit nauw samenhangt met de optimale instandhouding van flora en fauna wordt voor specifieke plannen en acties verwezen naar de GEO documentatie. Hiermee doelen wij bijvoorbeeld op ons Beheerstrategie, het Beeldbepalende Bomenplan en de Drie-D scanning van alle bosranden die bepalend zijn voor het natuurlijke aanzien en behoud van de golfbaan.

Bemestingsmiddelen

Deze worden mede door de jarenlange ervaring van inmiddels de 3^e generatie (!) greenkeepers in minimale hoeveelheden opgebracht, geheel volgens het streven zowel bemesting als gebruik van herbiciden tot het uiterste te beperken. Hierbij wordt gebruik gemaakt van bodembemonstering. Het verbruik van de hoeveelheden meststoffen is de afgelopen 3 jaren gelijk gebleven. Voor actuele cijfers, zie GEO rapportage.

Herbiciden en fungiciden

Door de greenkeeper wordt niet preventief behandeld doch alleen indien de noodzaak bestaat erger te voorkomen. Toepassing vindt uitsluitend plaats op de greens. Onkruid wordt deels mechanisch verwijderd ter besparing van het herbicidegebruik. De hoofdgreenkeeper houdt een logboek bij waarmee waar gespoten is, met hoeveelheden en gespoten oppervlak.

Voorraad en gebruik van zowel bemestingsstoffen als herbiciden worden bijgehouden in een logboek door de hoofdgreenkeeper.

Minimalisering van grasafval, hergebruik en recycling

Opgevangen gras van de greens wordt momenteel afgevoerd via de groencontainer en niet benut voor compostering.

Leveranciers/inkoop

Meer dan 90% van de leveranciers/inkopen bevinden zich in de directe omgeving van de golfclub; enkele zaken zijn alleen landelijk verkrijgbaar. Zie ook GEO input.

Ambitie: Behoud van de golfbaan in zijn natuurlijke en oorspronkelijke omgeving met instandhouding van de bestaande flora en fauna. Beheer van de golfbaan conform de milieuwetgeving met minimalisering van het gebruik van bemestingsstoffen en herbiciden conform het NGF-project Green Deal is hiervan een onderdeel.

Acties:

- Nogmaals beoordelen of er op basis van objectieve meetgegevens, aanvullend op de bodembemonstering, toevoegingen kunnen worden vastgesteld.
- Het meer gefundeerd onderbouwen van te gebruiken meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen op basis van onderzoek en monitoring zou een volgende stap kunnen zijn.
- Maatregelen worden ondernomen om de inzet van gewasbeschermingsmiddelen te reduceren in relatie met de naderende Green Deal in samenspraak met Fa. Prograss.
- Inventariseren of her-compostering van afgevoerd grasmaaisel mogelijk is.
- Update van de periodieke inventarisatie van flora en fauna door een ecologe van IVN en inventarisatie van evt. beschermde planten- en diersoorten
- instructie van de greenkeepers hoe te handelen bij aanwezigheid van beschermde plant- en diersoorten via een training op locatie door NLadviseurs (2017)
- Opstellen periodieke beheerstrategie (Bosgroep NO-Nederland) en Beeldbepalende Bomenplan
- 3D scanning van de volledige baan om alle bestaande randbegroeiing digitaal in kaart te brengen (reeds opgestart in 2016). Aan de hand hiervan kan het onderhoud geoptimaliseerd worden, de kwaliteit van de bomen worden beoordeeld en hun eventuele vervanging m.b.t. esthetiek en veiligheid.

4. Werkplaats

4.1 Beschrijving faciliteiten

De werkplaats omvat de loods voor de opslag van machines, een werkplaats met o.a. de opslag van gewasbeschermingsmiddelen, een verblijfplaats/kantine voor de greenkeepers en.....

De opslag van grondstoffen gebeurt in bakken van elkaar gescheiden door betonnen wanden.

Gevaarlijke stoffen

Nabij de werkplaats is een onlangs vernieuwde dubbelwandige dieseltank geïnstalleerd met KIWA keurmerk. Benzine wordt aangevoerd in 20 L jerrycans en opgeslagen op een vloeistofdichte vloer; de drain hiervan is voorzien van een olie/vetvangput.

Gevaarlijke stoffen zoals (smeer)olie, spuitbussen en licht ontvlambare stoffen zijn zeer beperkt voorradig in de werkloods. Olie en benzine staan in een lekbak. Waarschuwingspictogrammen zijn aan de buitenzijde van de opslagplaatsen aangebracht conform de wettelijke eisen.

Gewasbeschermingsmiddelen

Beperkte opslag van pesticiden en herbiciden (< 100 L) is in de loods overdekt aanwezig in een afgesloten werkkast op een betonnen vloeistofdichte vloer.

Voorraad en gebruik wordt bijgehouden in een logboek. Het gebruik wordt jaarlijks geëvalueerd en bijgesteld in samenspraak met de Fa. Prograss. Voor de hoeveelheden, zie GEO rapportage.

Ambitie

Golfclub Driene wil een zo laag mogelijke milieubelasting door vermindering van het energiegebruik, bemestingsstoffen en gewasbeschermingsmiddelen.

Acties:

- Bij vervanging van machines wordt rekening gehouden met kwaliteit, brandstof zuinigheid en de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van hybride techniek.
- Het logboek van de greenkeeper zal worden uitgebreid met de hoeveelheid opgeslagen Gevaarlijke Stoffen.
- Streven de greenkeepers te laten deelnemen aan informatiebijeenkomsten en cursussen relevant voor hun werkzaamheden
- Verbetering van de secundaire arbeidsvoorwaarden door het opknappen van de behuizing die achterstallig onderhoud vertoont.
- De baancommissie wil hierbij de komende jaren actief participeren.